

Přelomový

LERAUS VLADIMÍR

Narodil se 28. července 1905. Český činoherní herec. Člen Zemského divadla v Brně v letech 1932—1941.

Berounský rodák, přerušil studia na filosofické fakultě v Praze a po soukromém hereckém studiu u Anny Suchánkové nastoupil 1927 angažmá v činohře Slovenského Národního divadla v Bratislavě a Košicích, kde setrval do 1929. Zde už mimo jiné vytvořil *Polixena* v Zimní pohádce (1928). V dalším působišti, Národním divadle moravsko-slezském v Ostravě (1929—1932), se uvedl „štitlým a malebným“ *knížetem Václavem* v Lomově Svatém Václavu (1929), po němž následovali *von Zellen* v Giraudouxově *Siegfriedu* (1929), *Anpiel* v Zeyerově *Sulamit* (1930), *Lucius* ve *Vetě za vetu* (1930), *Marius* v Malajském šípu (1931), *Petruchio* (1931) aj. Všude tam „tvárným, mocným hlasem“ a „vášnivým vypětím gesta“ poukazoval mladý Leraus k romantické podstatě svého herectví, jehož heroický patos omezovala a zjemňovala výrazná „měkkost“. V Ostravě se účastnil i pokusu o založení avantgardního Studia.

Dalších devět let strávil Vladimír Leraus v Zemském divadle v Brně. Zde se setkal s režisérem a hercem Josefem Skřivanem, s režiséry Alešem Podhorským, Antonínem Klimešem, Josefem Škodou, mladým Karlem Jernekem i seniorem Jaroslavem Kvapilem, hrál tu vedle začínající Vlasty Fabiánové a Karla Högra. Byla to léta Lerausovy vzepjaté umělecké tvořivosti na špičkových hereckých úkolech. Ač ještě ne třicetiletý zařadil se rychle mezi přední herce souboru, získal diváckou popularitu i přízeň kritiky. Tento tvůrčí vzestup se i zde realizoval hlavně v romantickém a romantizujícím klasickém i moderním repertoáru: *Telegon* ve Vrchlického *Odysseovi* (1932), *Alessandro* ve Vančurově *Alchymis-*

tovi (1932), *Orsino* ve *Večeru tříkrálovém* (1933), *Othello* (1933), *Mahenův Jánošík* (1934), *Stojmir* v Radúzovi a Mahuleně (1934), *Orin* v O'Neillově tragédii *Smutek sluší Elektře* (1935), *Ferdinand* v *Úkladech a lásce* (1936), *Don Manuel* v *Dámě skřítka* (1936), *Oidipús* (1937), *Don Juan* v Puškinově *Kamenném hostu* (1937), *Obe-ron* ve *Snu noci svatojánské* (1937), *Tyr* v Zeyerově *Neklanu* (1937), *Albert* v *Gionových Rozsévačích* (1938), *Ulyx* v *Salacrouově Neznámé z Arrasu* (1938), *Čapkův Loupežník* (1939), *Honza* v *Princezně Pamelišce* (1938) — akcentem na českou sílu tu Leraus v zářijových dnech 1938 manifestálně promluvil z duše svých diváků — *Pelops* v *Hippodamii* (1939), *Alba* v *Donu Carlosovi* (1940), *Arbenin* v *Lermontově Maškarádě* (1941), *d'Annunzio* v *Menzelově Appassionatě* (1941). Uplatnil se však i v inscenacích realistického a konverzačního repertoáru typu *Maryši* (*Fracek*, 1934), *Jízdní hlídka* (*Matějka*, 1935), *Tetaurova Veřejného nepřitele* (*Landa*, 1936), *Toužení pod jilmu* (*Eben*, 1936), *Obrácení Ferdýše Pištory* (*Ferdýš*, 1938). Základní herecké charakteristikou zřetelně vyplývá z úsudků kritiky, podle níž Tyra „zestatňuje obvyklým svým mužným způsobem, poměkčiv jej ušlechtilostí křesťanskou“, *Fracek* je „uvážlivější, zuřivost by neodpovídala Lerausovu přirozenému dobráctví“, slovo je jinde „pečlivě mluvené“, hlas má „zářivý akord“, postava „nepropadá tvrdému realismu, ale zůstává světelná“, mužnost je „lahodná, hřejivá, junácká, šumivá“, výkon „vyznívá plněji v pasážích lyrických“; naopak padá výtka „malé přízřusobivosti fyziologické“. Tedy herectví velkých ploch a obrysů, budované na souhře mužného zjevu a vznosného hlasu na jedné straně a měkkého lyrismu na straně druhé.

Othello v Shakespearově *Othellovi* (Zemské divadlo v Brně, 1933)

Don Quijote v Dykově Zmoudření dona Quijota (Městská divadla pražská, 1943)

V roce 1941 — zároveň se dvěma rolami v komorních společenských filmových příbězích, v Modrém závoji a Gabriele — přešel Vladimír Leraus do pražských Městských divadel. Našel tu ještě za války svou romantickou tvář v *Donu Quijotovi* v Dykově Zmoudření (1943) a v *Myrtillovi* v trilogii Hippodamie (1943—1944). V prvních poválečných letech přiřadil k nim pak ještě Neveuxova *Thesea* (1946), *Richarda Dudgeona* v Shawově Pekelníku (1946), *Oberona* ve *Snu* (1947), *Přemysla* v Lomově Děvinu (1948), *Šujského* v Borisi Godunovovi (1949). Poválečný vývoj českého divadla stále méně přál typu herectví, s nímž

Vladimír Leraus vítězil v Brně. Příklon k realistické drobnokresbě přispěl k prohloubení a zniternění jeho hereckého výrazu, i když na plochách menších hereckých úkolů. Jen čas od času vrací se ještě Vladimír Leraus i v Národním divadle — kam byl angažován v roce 1952 — ke svým starým rolím, k Pelopsovi ve *Smíru Tantalově* (1958), k Stojmírovi v *Radúzovi* a *Mahuleně* (1955), je *Chórem-Časem* v Zimní pohádce (1965). Jinak však se Lerausův repertoár proměňuje směrem k realistické dramatické Gorkého (*Skrobotov* v *Ne-přátelích*, 1954; *Zykov* v *Rodině Zykovových*, 1959; *Železnov* ve *Vasse Železnovově*, 1963; *Zvoncov* v *Dostigajevovi*, 1964), Čechovově (*Veršinin* ve *Třech sestřích*, 1955), Jiráskově (*Kopecký* v *Otcích*, 1956; *Mušketýr* v *Lucerně*, 1964 a 1976; *Jan Velvar* v *Janu Roháčovi*, 1968), Tylově (*Šimon* v *Kutnohorských havířích*, 1953; *Tomáš* ve *Strakonickém dudákově*, 1958; *Bohuslav* v *Jiříkově vidění*, 1956), Stroupežnického (*Dubský* v *Našich furiantech*, 1953 a 1970), Čapkově (*Krüg* v *Bílých nemocích*, 1957) atd. Většinou jsou to postavy zřetelných realistických obrysů a příkladného mluvního gesta, postavy výrazně divadelně cítěné. Proto též — spíše než ve filmu a v televizi — uplatňuje se Vladimír Leraus v rozhlasu a jako recitátor.

Za svou hereckou činnost v Národním divadle byl Vladimír Leraus 1958 poctěn vyznamenáním Za vynikající práci a roku 1965 jmenován zasloužilým umělcem.

Literatura: Kolář, Robert: Roli lorda Rolfa hrál Vladimír Leraus, *Záběr* 31. 8. 1973; Hrbas, Jiří: Vladimír Leraus a český film, *Záběr* 1. 3. 1974; Kutina, Jiří: S Vladimírem Lerausem v Poděbradech, *Lidová demokracie* 25. 7. 1980; Divadelní referáty z umělceva osobního archivu.

Č

Zykov v Gorkého *Rodině Zykovových* (Národní divadlo Praha, 1959)